

Sažetak presude

KRUGLOV i drugi protiv Rusije (ESLJP)

Ključne riječi:

odvjetnička tajna

pretraga stambenih prostora i ureda odvjetnika

oduzimanje elektroničkih uređaja

povreda čl. 8. Konvencije i čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju

Sadržaj (*poveznice izravno na pojedine dijelove sažetka*):

Činjenično stanje

Prigovori podnositelja zahtjeva

Ocjena osnovanosti zahtjeva

Tematski povezani i/ili relevantni dokumenti

Europski sud za ljudska prava dana 4. veljače 2020. donio je presudu u predmetu *Kruglov i drugi protiv Rusije*¹ kojom je utvrdio da je Rusija povrijedila članak 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Presuda je donesena povodom ukupno 16 zahtjeva koje su ESLJP-u podnijeli većinom ruski odvjetnici.²

Činjenično stanje

U 12 zahtjeva tijela kaznenog progona istraživala su stranke odvjetnika zbog različitih kaznenih djela, u samo 1 zahtjevu sam odvjetnik je formalno bio osumnjičen za počinjenje kaznenog djela, dok su u 2 zahtjeva osumnjičeni za kazneno djelo bili srodnici odvjetnika (§ 126 presude)³

Ruska tijela su izvršila pretrage stambenih ili uredskih prostorija podnositelja zahtjeva te oduzeli elektroničke uređaje s osobnim podacima i dokumentima obuhvaćenima odvjetničkom tajnom. Osim u dva zahtjeva u kojima su izvršene prema posebnom postupku za hitne radnje, u svim su zahtjevima pretrage⁴ izvršene na temelju sudskog naloga (§ 124 presude).

Prigovori podnositelja zahtjeva

Podnositelji su pred ESLJP prigovarali da su pretrage njihovih stambenih prostorija i poslovnih - uredskih prostorija, kao i oduzimanje elektroničkih uređaja s osobnim podacima i dokumentima obuhvaćenima odvjetničkom tajnom bile protivne čl. 8. Konvencije.

¹ *Kruglov i drugi protiv Rusije*, zahtjev br. 11264/04 i 15 drugih, presuda od 4. veljače 2020. Presuda još nije konačna.

² Rusko pravo razlikuje pravnu pomoć koju pružaju odvjetnici (*advocates*) te pravne usluge koje mogu pružati druge osobe, a također poznaje situacije u kojima stranku može zastupati druga osoba, koja nije odvjetnik (*advocate*), §§ 81-86 presude. Napominje se da je ukupan broj podnositelja zahtjeva u ovom predmetu 26, a oni su podnijeli 16 zahtjeva, vidi dodatak presudi.

³ 1 zahtjev je proglašen nedopuštenim pa nije analiziran. Napominje se da se pojedini zahtjevi odnose na više podnositelja, v. dodatak presudi.

⁴ Nacionalna tijela izvršila su „preglede“ (*inspections*), „očevide“ (*crime-scene examinations*) ili pretrage (*searches*) koje su u konvencijskom smislu okarakterizirane kao pretrage koje predstavljaju miješanje u pravo iz čl. 8. Konvencije, § 123.

Podnositelji su također na temelju čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju prigovarali povredi prava na mirno uživanje vlasništva zbog oduzimanja i dugotrajnog zadržavanja njihovih elektroničkih uređaja za pohranu podataka.⁵

Ocjena osnovanosti zahtjeva

Članak 8. Konvencije

ESLJP je ponovio da, kako bi mjera kojom se miješa u pravo osobe iz čl. 8. Konvencije bila u skladu s Konvencijom (u ovom predmetu riječ je o pretrazi i oduzimanju), mjera mora biti zakonita, mora težiti legitimnom cilju i mora biti nužna u demokratskom društvu.

ESLJP je u ovom predmetu pošao od pretpostavke da su mjere bile zakonite i da su imale legitiman cilj - prevenciju kaznenih djela. Stoga je svoju analizu i ocjenu usredotočio na pitanje nužnosti u demokratskom društvu to jest na pitanje je li postojao odnos razmjernosti između cilja koji se htio postići i upotrijebljenih sredstava.

Elementi za ocjenu nužnosti u demokratskom društvu

ESLJP je ponovio svoje čvrsto stajalište da progon i uznemiravanje članova pravne profesije ulazi u samu srž konvencijskog sustava zaštite ljudskih prava (§ 125 presude).

Stoga pretrage ureda ili domova odvjetnika trebaju biti podvrgnute osobito strogoj kontroli (§ 125 presude).

Radi ocjene jesu li sporne mjere (pretraga i oduzimanje) nužne u demokratskom društvu, ESLJP utvrđuje (§ 125 presude):

- postoje li učinkoviti zaštitni mehanizmi protiv zlouporabe ili arbitrarnosti u domaćem pravu i kako su ti mehanizmi funkcionirali u konkretnom predmetu. Uzima se u obzir:

---

⁵ Prigovarali su i povredi prava na djelotvorno pravno sredstvo na temelju članka 13. Konvencije. ESLJP je utvrdio da nema potrebe razmatrati je li došlo i do povrede članka 13. Konvencije.

- težina kaznenog djela koje je u pitanju, a u vezi s kojim je poduzeta pretraga i izvršeno oduzimanje predmeta
  - je li postojao sudski nalog ili naknadna sudska kontrola
  - je li postojala osnovana sumnja
  - je li opseg naloga bio razumno ograničen
- način na koji je pretraga provedena, što u slučaju pretrage odvjetničkog ureda uključuje prisutnost neovisnog promatrača ili druge posebne zaštitne mjere kako bi se osiguralo da materijal obuhvaćen odvjetničkom tajnom ne bude uklonjen.
- doseg mogućih posljedica po rad i ugled osoba na koje pretraga utječe

Primjenom prethodnih načela na konkretne zahtjeve, ESLJP je u ovom predmetu primijetio (a što je u cjelini dovelo do utvrđenja povrede čl. 8. Konvencije):

- ✓ sudski nalozi nisu bili dostatno obrazloženi, bili su vrlo općeniti i istražiteljima su dali neograničenu diskreciju u provođenju pretrage.
- ✓ nacionalni sudovi nisu vagali obvezu zaštite odvjetničke tajne naspram interesa istrage, nisu ispitivali je li miješanje u prava podnositelja bilo razmjerno cilju koji se htio postići.
- ✓ nacionalni su sudovi u slučaju podnositelja zahtjeva članova Komore smatrali da je jedini nužan zaštitni mehanizam kod pretrage odvjetničkih prostorija prethodni sudski nalog, a da je i taj zahtjev pukog postupovnog karaktera
- ✓ nacionalni sudovi u slučajevima prigovora na način provođenja pretrage nisu ispitivali nužnost i razmjernost radnji istražnih tijela
- ✓ u odnosu na konkretne postupovne zaštitne mehanizme dostupne podnositeljima tijekom ili nakon pretrage ESLJP je utvrdio da:
  - rusko pravo nije imalo postupovne mehanizme za sprječavanje miješanja u profesionalnu tajnu, kao što je zabrana uklanjanja dokumenata obuhvaćenih odvjetničkom tajnom
  - rusko pravo nije omogućavalo nadzor pretrage po neovisnim promatračima koji bi mogli ocijeniti što je obuhvaćeno odvjetničkom tajnom, nije postojala mogućnost da predstavnici Komore prisustvuju pretrazi niti da sudac istrage odluči mogu li se određeni dokumenti ili predmeti koristiti u istrazi, a kada se prigovara da su obuhvaćeni odvjetničkom tajnom
  - sudska kontrola *ex post facto* je bila manjkava i nije odgovorila na prigovore podnositelja

Zaključno, ESLJP je istaknuo da je na državama da uspostave mehanizme za zaštitu profesionalne tajne u interesu provođenja pravde te uzimajući u obzir posebnu ulogu odvjetnika kao posrednika između stranaka i suda. Naglasio je da je nespojivo s

vladavinom prava ostaviti bez ikakvih posebnih zaštitnih jamstava cijeli odnos između stranaka i pravnih savjetnika koji prakticiraju pravo uz malo ograničenja.

Došlo je do povrede čl. 8. Konvencije jer su pretrage bile nerazmjerne cilju koji se težio postići. Nerazmjerno su zahvaćale profesionalnu tj. odvjetničku tajnu (§ 136 presude).

Članak 1. Protokola broj 1 uz Konvenciju

ESLJP je također utvrdio da nije bilo opravdanja za dugotrajno zadržavanje elektroničkih uređaja za pohranu podataka oduzetih podnositeljima kada sami uređaji nisu bili od interesa za istragu već su to bili podaci na njima (§§ 144-146 presude). Nije obrazloženo zašto se podaci na uređajima nisu mogli kopirati, a sami uređaji vratiti podnositeljima. Razmatrajući vremensko razdoblje u kojem su uređaji bili oduzeti (uređaji vraćeni nakon 9 mjeseci, nakon godine i 3 mjeseca, nakon mjesec dana kada je vještak pregledao uređaj već nakon 2 dana, nekim podnositeljima uređaji nisu vraćeni itd.) proizlazi obveza žurne ocjene oduzetih predmeta/uređaja i žurnog vraćanja oduzetih uređaja. Utvrđena je povreda čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju u 6 zahtjeva.

Tematski povezani i/ili relevantni dokumenti:

Povezana recentna praksa ESLJP:

Kırdök and Others protiv Turske od 3. prosinca 2019., zahtjev br. 14704/12 (samo na francuskom), za drugu praksu vidi letak Europskog suda za ljudska prava Legal professional privilege.

Primjeri povezane prakse hrvatskih sudova:

Rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske I Kž-Us 109/2018-4 od 24. siječnja 2019.

- * Sažetak je izrađen isključivo u informativne svrhe
- * Nije dokument Europskog suda za ljudska prava